

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Keskuskauppakamari pitää esityksen tavoitteita julkisten hankintojen tehokkuuden lisäämisestä, kustannussäästöistä sekä laadukkaiden julkisten palveluiden turvaamisesta kannatettavina.

Esitys edistää hallitusohjelman kirjausten mukaisesti kilpailua sekä vahvistaa markkinoiden ja yritysten toimintaedellytyksiä.

Hankinnoissa tulee olla kyse verorahojen mahdollisimman tehokkaasta käytöstä, jota kilpailu edistää. Yleisesti kilpailu johtaa alempiin hintoihin sekä laadukkaampiin palveluihin. Kilpailu kannustaa yrityksiä kehittämään ja innovoimaan tehokkaampia ja innovatiivisempia ratkaisuja.

Esityksen pyrkimys hankintalain määräysvaltavaatimuksen selkeyttämiseen on hyvä. Keskuskauppakamari kannattaa pääsääntöisesti esitettyä 10 %:n vähimmäisomistusosuusvaatimusta sidosyksiköille, mutta ymmärtää, että lainsäädännön tarkoituksenmukaisuus ja tavoitteiden toteutuminen saattavat vaatia joitakin tarkoin rajattuja poikkeuksia.

Julkisomisteisten yhtiöiden ei pidä tukahduttaa markkinoita. Kyse on myös kasvusta ja elinvoimasta eri puolilla maata. Kunnat ja hyvinvointialueet tekevät vuosittain hankintoja omilta inhouse-yhtiöiltään useilla sadoilla miljoonilla. Näihin hankintoihin yksityiset yritykset, varsinkin pk-yritykset, eivät pääse reilulla tavalla kilpailemaan mukaan.

Erityisen ongelmallista on inhouse-yhtiöiden laaja toiminta toimialoilla, joilla on toimiva markkina olemassa, sekä kilpailutusten välttäminen hyvin pienillä, esimerkiksi 1000 eurolla ostetuilla omistuosuuksilla.

Keskuskauppakamari pitää tärkeänä esitystä markkinakartoituksen ja markkinavuoropuhelun roolien vahvistamisesta. Kuntien ja hyvinvointialueiden tulisi kartoittaa alueensa markkinat ja yritysraenne, ja toimia markkinoilla vain perustellusti. Esityksen raja markkinakartoituksen pakollisuudelle (10 miljoonaa euroa) on liian korkea. Markkinavuoropuhelun tulisi sisältyä pienempiinkin hankintoihin.

Kannatamme esitystä yhden tarjousten kilpailutusten uusimisveloitteesta. Veloitteella on potentiaalia vähentää hankintojen räätälöintejä tietyille toimijoille ja näin lisätä tarjousten määrää ja parantaa kilpailua.

Keskuskauppakamari tunnistaa, että hankintalaki on monimutkainen ja kilpailutukset raskaita, mikä vaikuttaa kilpailuun ja tarjousten määrään. Tämä esitys ei varsinaisesti kevennä tai helpota kilpailutuksia, joten kilpailutuksiin liittyvää sääntelyä on kevennettävä ja yksinkertaistettava jatkotyössä.

Ylipäättään hankintojen kustannusten läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta tulee vahvistaa. Hankintoja on tehtävä tietoon ja tehokkuuteen perustuen, jotta verorahojen käyttö tehostuu.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Keskuskauppakamarin mukaan hankintojen valmistelua koskevat ehdotukset ovat kannatettavia ja arvioimme, että hankintojen huolellisempi valmistelu johtaisi kustannussäästöihin ja kilpailun lisääntymiseen.

Yhden tarjouksen kilpailutusten uusimisveloitteella on potentiaalia vähentää hankintojen räätälöintejä tietyille toimijoille ja näin parantaa kilpailua ja lisätä tarjousten määrää.

On kannatettavaa, että hankintoja veloitetaan jakamaan pienempiin osiin. Tämä lisää erityisesti pk-yritysten mahdollisuuksia osallistua kilpailutuksiin. On kuitenkin myös hyvä, että veloitteessa huomioidaan kustannukset. Kokonaistavoitteena uudistuksilla on tehostaa julkisten rahojen käyttöä. Hankintojen jakamisveloite ei saa johtaa kustannusten nousuun.

Keskuskauppakamarin mukaan 65 §:n markkinakartoituksen laajentamista koskeva ehdotus on oikeasuuntainen. Pidämme kuitenkin 10 miljoonan euron rajaa liian korkeana markkinakartoituksen veloitteelle. Markkinakartoitus tulisi olla velvoittavaa myös tätä pienemmissä hankinnoissa.

Esitetyillä muutoksilla on mahdollista saada hankintojen huolellista valmistelua parannettua, kilpailua lisättyä ja kustannuksia säästettyä, jos hankintayksiköiden toiminta muuttuu ja kehittyy esityksessä toivotulla tavalla. Toimintatapoja ja asennetta on vaikea valvoa.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Keskuskauppakamari kannattaa pääsääntöisesti esitettyä 10 %:n vähimmäisomistusosuusvaatimusta sidosyksiköille, mutta ymmärtää, että lainsäädännön tarkoituksenmukaisuus saattaa vaatia joitakin tarkoin rajattuja poikkeuksia.

Eriyisen ongelmallista inhouse-yhtiöiden laaja toiminta on toimialoilla, joilla on toimiva markkina olemassa, sekä kilpailutusten välttäminen hyvin pienillä, esimerkiksi 1000 eurolla ostetuilla omistusosuuksilla.

Julkisomisteisten yhtiöiden ei pidä tukahduttaa markkinoita. Kyse on myös kasvusta ja elinvoimasta eri puolilla maata. Kunnat ja hyvinvointialueet tekevät vuosittain hankintoja omilta inhouse-yhtiöiltään useilla sadoilla miljoonilla. Näihin hankintoihin yksityiset yritykset, varsinkin pk-yritykset, eivät pääse reilulla tavalla kilpailemaan mukaan.

Keskuskauppakamari kuitenkin tunnistaa, että inhouse-yhtiöitä on hyvin erilaisia ja joissakin tapauksissa, esimerkiksi jätehuollossa toimivien yhtiöiden osalta, esitetty vähimmäisomistusosuus saattaisi johtaa suurempiin haittoihin kuin hyötyihin.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

-

- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Sipola Johanna
Keskuskauppakamari